

גיוס והעסקה של עובדים זרים בענף הבניין שהגיעו לישראל במסלול הפרטי לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" (בשנים 2024–2025)

אמיר פלק¹

אלומה לוי-זוהר¹

עירית ענבר (אייזיק)¹

דורי ריבקין¹

אנדה ברק ביאנקו²

¹ מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

² המרכז להגירה בינלאומית וקליטה CIMI

מאירס ג'וינט
ברוקדייל

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
תרגום לאנגלית (תקציר): דורי ריבקין
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

המחקר הוזמן על ידי משרד המשפטים ומומן בסיועו.

הצעה לציטוט (APA 7):
פלך, א', לוי-זוהר, א', ענבר (אייזיק), ע', ריבקין, ד' וברק ביאנקו, א'. (2026) גיוס והעסקה של עובדים זרים בענף הבניין שהגיעו לישראל במסלול הפרטי לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" (בשנים 2024–2025). דמ-082-26. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

רקע

ענף הבניין בישראל נשען במשך שנים על העסקת עובדים פלסטינים, לצד העסקת עובדים זרים שגיוסם הוסדר ברובו בהסכמים בילטרליים עם מדינות המוצא. הסכמים אלו נועדו להבטיח הליכי גיוס מפוקחים והוגנים, לצמצם גביית דמי תיווך אסורים ולהנגיש מידע לעובדים על זכויותיהם. טבח שבעה באוקטובר 2023 ופרוץ מלחמת "חרבות ברזל" הובילו למשבר חריף בכוח האדם בענף: כניסת העובדים הפלסטינים הופסקה, עובדים זרים רבים עזבו את הארץ וחלק מן המדינות עצרו את תהליכי הבאת העובדים בהסכמים בילטרליים. לנוכח המחסור החמור שנוצר, אישרה הממשלה באופן חריג גיוס עובדים זרים לענף הבניין במסלול פרטי, מחוץ למסגרת ההסכמים הבילטרליים. מהלך זה עורר חששות בקרב גורמי ממשלה, ארגוני חברה אזרחית ואקדמיה, מפני פגיעה בזכויות עובדים, חידוש גביית דמי תיווך גבוהים והגברת הסיכון לניצול ולשעבוד חוב, בדומה לתופעות מוכרות מן העבר.

מחקר זה נערך בהזמנת היחידה הממשלתית לתיאום המאבק בסחר בבני אדם בחטיבה החברתית במשרד המשפטים, ובשיתוף המרכז להגירה בינלאומית וקליטה (CIMI) ורשות האוכלוסין וההגירה, כחלק מן ההערכה הכוללת של התוכנית הלאומית למאבק בסחר בבני אדם (2022-2026) שמבצע מכון מאיר-ס-ג'וניט-ברוקדייל עבור משרד המשפטים.

מטרות המחקר

המחקר בוחן את מצבם של עובדים זרים שהגיעו לישראל במסלול הפרטי לעבודה בענף הבניין בשנים 2024–2025, והוא מתמקד ברווחתם ובהגנה על זכויותיהם. בפרט, המחקר בוחן את דיווחי העובדים בנוגע לתהליכי הגיוס, לעלויות ההגעה ומקורות המימון, לתנאי העבודה והשכר, להיבטים של בטיחות, לבריאות ומחיה, לרמת המודעות לזכויות ולאפיקי סיוע, וכן לשביעות הרצון הכללית.

שיטה

איסוף הנתונים למחקר נערך בין ספטמבר 2024 לדצמבר 2025, והתבסס על שני מקורות מידע עיקריים: (1) 10 ראיונות עומק עם אנשי מפתח במשרדי ממשלה ובארגוני חברה אזרחית, 4 ראיונות עם בעלי תפקידים המעורבים בגיוס או בהעסקה של עובדים זרים בענף הבניין ו-8 ראיונות עם עובדים שגויסו באופן פרטי לעבודה בענף הבניין לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל"; (2) כלי המחקר המרכזי הוא סקר שנערך בקרב 320 עובדים זרים בענף הבניין, מתוך

12,684 עובדים שהגיעו לישראל במסלול הפרטי לאחר שבעה באוקטובר 2023 נכון לדצמבר 2024, מועד תחילת איסוף הנתונים. הסקר נערך בשפות האם של העובדים, בטלפון ובאינטרנט, וכלל עובדים מחמש מדינות מוצא מרכזיות שמהן הגיעו עובדים בהבאה פרטית לישראל בתקופת המחקר: הודו, סין, סרי-לנקה, תאילנד ואוזבקיסטן.

ממצאים מרכזיים

ממצאי המחקר מצביעים על קיומם של דפוסים המעוררים חשש לפגיעה בזכויות ולפגיעות מוגברת בקרב חלק מן העובדים. בפרט, העובדים דיווחו על עלויות הגעה גבוהות: 73% שילמו יותר מ-4,000 דולר, ו-23% יותר מ-8,000 דולר – נתונים המעידים על גביית דמי תיווך בלתי חוקיים. בקרב עובדים מסין העלות הממוצעת הייתה הגבוהה ביותר והגיעה ל-14,883 דולר. מרבית העובדים מימנו את הגעתם באמצעות הלוואות או משכון רכוש, מצב היוצר חובות כבדים כבר בתחילת העבודה ומגביר את הסיכון לשעבוד חוב.

עובדים מסין דיווחו על שעות עבודה ארוכות במיוחד – כ-66 שעות שבועיות ואף יותר. עובדים ממדינות אחרות דיווחו גם הם על עומס ועל ימי עבודה ארוכים, וחלקם הביעו מורת רוח מתנאים אלו. נוסף על כך דווחו ליקויים נרחבים בתשלום השכר, ובהם תשלום חלקי במזומן, עיכובים ואי-קבלת תלושי שכר. תופעות אלו בלטו במיוחד בקרב עובדים מסין, שיותר מ-40% מהם דיווחו על תשלום חלקי במזומן ועל אי-קבלת תלוש שכר סדיר.

חמישית מן המשיבים דיווחו כי נלקח מהם מסמך אישי, וברוב המקרים היה זה דרכון. התופעה חריפה במיוחד בקרב עובדים מסין: 76% מהם דיווחו על נטילת מסמך אישי, ו-37% מכלל העובדים מסין דיווחו כי דרכונם הוחזק לתקופה ממושכת.

אף שרוב העובדים העידו שהם מבוטחים בביטוח רפואי, רק כ-35% דיווחו כי הם מחזיקים בפועל בכרטיס הביטוח, וטענו כי הם תלויים בקבלן או בתאגיד לצורך קבלת טיפול רפואי.

38% מן העובדים ציינו שנתקלו בבעיה אחת לפחות במקום העבודה, ו-9% ציינו כי נתקלו בבעיות משלושה סוגים או יותר – הצטברות שעשויה, בנסיבות מסוימות, להוות סימן אזהרה לעבירות מן התחומים: סחר בבני אדם, עבדות או עבודת כפייה.

הממצאים מצביעים על רמת מודעות מוגבלת לזכויות ולמנגנוני מידע וסיוע. חלק ניכר מן העובדים אינם יודעים כיצד ליצור קשר עם תאגידי הבניין או עם מוקדי הפניות הרשמיים.

לצד האתגרים שתוארו, מרבית העובדים שהשתתפו בסקר ובראיונות העומק דיווחו כי הם שבעי רצון מן העבודה ומן השהייה בישראל. עם זאת, רמות שביעות הרצון של העובדים מסין ומתאילנד היו נמוכות יותר משל עובדים ממדינות אחרות.

הגם שלא נשאלו על כך במפורש, כמה עובדים מסין ומתאילנד דיווחו באופן יזום כי מפקחים עליהם מנהלים סינים לא-רשמיים ("ראיסים"), המתווכים בינם ובין הקבלן ומחזיקים בסמכויות

בפועל, תוך כדי העמקת תלות העובדים והחלשת הקשר עם גורמי הפיקוח הרשמיים. המחקר מפנה זרקור לתופעת המנהלים הסינים הלא-רשמיים ומצביע על הקשר האפשרי שלה לפגיעות מוגברת של העובדים.

מסקנות

ממצאי המחקר מאששים חלק מן החששות שהועלו עם פתיחת המסלול הפרטי בענף הבניין לאחר טבח שבעה באוקטובר, ובראשם עלויות הגעה גבוהות המעידות על גביית דמי תיווך בלתי חוקיים. עלויות אלו גבוהות במיוחד בקרב עובדים מסין, ומחזקות את ההערכה כי גיוס עובדים במסלול הפרטי כרוך בנטל כלכלי מוגבר העלול להעמיק את תלות העובדים במעסיקים, ליצור סיכון לשעבוד חוב ולהוות תמריץ לתופעות שליליות נוספות. ממצאים אלו בולטים גם לעומת ממצאים שהתקבלו בבחינת המסלול הבילטרלי – הן מסקרים קודמים שנערכו בקרב עובדים מסין הן מנתונים ראשוניים על עובדים מסרי-לנקה ומהודו – המצביעים על עלויות נמוכות משמעותית במסלול זה. לנוכח אינדיקציות לפגיעות בזכויות עובדים, הממצאים מדגישים את חשיבותם של מנגנוני פיקוח ואכיפה בענף הבניין, ושל הנגשת מידע לעובדים המגיעים במסלול הפרטי.